

Gazet'a esc de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajut6riale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu s6u 2 1/3 galbini mon. sun6t6ria.

Anulu XXXIV.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 17.

Brasiovu 11 Martiu 27 Februaru

1871.

MONARCHI'A AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania'a.

Museulu transilvanu si unu cu-ventu memorabile.

In col6nele acestui diuaru s'a mai vorbitu de cateva ori despre museulu transilvanu fundatu in Clusiu pe timpulu absolutismului austriacu, la initiativ'a comitelui Emericu Mik6, carele a pusu acelui institutu, cum amu dice p6tr'a fundamentale cu 10.000 (diece mii) fiorini v. a., cu un'a gradina mare si frum6sa. Acelu museu se numesce transilvanu; se cuvine inse a recun6sca, ca elu in fapta este ungurescu, pentruca acelasi si de altmintrea in partea cea mai mare f6u ajutatu si inavutitu de catra clasele superi6re si midiulocii ale natiunei unguresci, in nesce timpuri, in care de ecs. romanii vedea, ca ei mai inainte de a incepe cu museu, cu biblioteca centrale si cu gradina botanica, au necesitate imperativa de alte si alte institute mici si mari, preparative pentru inaintarea culturai morale si intielesuale, a animei si a spiritului.

Scopulu nostru inse nu este astadata a face istoriculu museului transilvanu; acela se facuse cu alta ocaziune. De aceea ne indestutam a promite aici numai atata, ca desu numitulu museu are unu capitalu in bani de 196.000 (una suta nouedieci si siese mii) fiorini v. a. si 650 galbini, 6ra colectiunea sa numismatica si bibliotec'a de carti si de manuscripte cresce neincetatu, asemenea si colectiunile pentru istori'a naturale. Impregiurarea, la care dorimu noi se tragemu cea mai de apr6pe luare aminte a publicului romanescu este, ca cu ocaziunea decchideri adunarei generali a societatei museului in 27 Februaru alu a. c. Escel. Sa dn. com. Em. Mik6 in calitatea sa de presiedinte aruncandu ochii spiritulului seu „preste situatiunea cea n6ua“, in care ajunse cu Europ'a intr6ga si natiunea maghiara, prevede 6rasi timpuri de aceea fatali, in care d6ca natiunea voiesce in adeveru c6 se scape de apunere, trebuie se se arunce de nou pe studiu, pe scientie, pe calea adeveratei culture.

Sub timpulu absolutismului, intre anii 1855—1858 comitele Mik6 vorbea si scriea catra connationalii sei totu in acestu intielesu dicundule, ca natiunei unguresci nu i mai remase alt'a, decatu a studi6 si a sacrifica barbatesce pentru institutele nationali. In 27 Febr. Esc. Sa mai adause inca si una grea mustrare, candu dise, ca maghiarii se invoiescu intre sine si tienu la unu scopu numai pre catu timpu se simtu apasati si subjugati.

Asia d6ra dn. fostu gubernatoriu alu Transilvaniei, 6ra mai tardiu fostu ministru, vede pe orizonulu tieri si pe alu natiunei sale nuori negri, furtune, desastru mare.

Este inse prea bine de insemnatu, ca diuariel maioratatei din diet'a Ungariei inca vedu venitorulu tetu asia negru, c6 si comitele Mik6.

Ce suntu acestea Domniloru? Aristocrati'a maghiara astadi la culmea poterei sale, imbetata de stralucitele si abia speratele succese ale politice sale inaugurate dela an. 1866/7 inc6ce, se nu se mai p6ta bucura de triumfulu seu, de alu carui caru legase in 1867 diece provincii?

D6ra d6ca aristocrati'a tieri n6stre este s6u pare a fi atatu de ingrigiata, ce p6te 6re astepta opinc'a?

In Gratiu, in Enipontu (Innsbruck), in Lintiu, ba tocma si in Vien'a, nemtii „austriaci“ facu preparative maretie cu scopu de a serba victori'a si triumfulu Germaniei asupra Franciei in acelasi timp, in care imperatulu Wilhelm va intra triumfatoriu in n6u'a capitala a Germaniei.

Nu cumva demonstratiunile acelea supara pe aristocrati'a n6stra?

Imperatulu Germaniei si tiarulu tuturoru Rusiiloru, acei doi veri buni, se saruta prin telegrame, -si gratul6za din sufletu pentru caderea Franciei si plesnescu in facia pe intr6g'a Europa, plesnitura de altmintrea prea meritata.

Nu cumva acelea sarutari si imbraciosiari displacu aristocratiiei n6stre?

O asecuramu, ca ele displacu si poporului, care de si nu e dedatu a filosofa si mai pucinu e deprinsu in dialectic'a sofistiloru, -si mai are inse instinctulu sanetosu si anim'a la locu, 6ra pentru patri'a sa nutresce celu pucinu am6re pathologica*), pentruca dela cea rationata i a fostu inchisa orice cale.

Turci'a pusa pe calea imperiului bizantin, din timpurile de candu grecii 6ra buni bucurosi c6 se -si cumpere umbr'a de independentia cu aura multu si cu cele mai frum6se femei, vede apropianduse col6nele armatei rusesce de murii capitalei, 6ra gurele Danubiului mai curendu s6u mai tardiu blocate de col6sele incarcate cu cate 50—100 de tunuri.

Insufia ac6sta situatiune atata grigia domniloru nostrii dela Danubiulu de susu, dela Somesiu si dela Muresiu?

Ii asecuramu, ca in acestu respectu nu ducu ei grigia mai pucina decatu „Valachii“ dela Oltu, dintre Ternave, dela Muresiu si dintre Somesiuri si Crisiuri, dela Danubiulu inferi6re si de pre cursurile Dambovitiei, Sirethului si Prutului.

Ori ca se prepara formidabil'a aliantia tripla si „santa“ (?) dela 1815 in editiune n6ua, coresa si locupletata?

„Domnii nostrii“ trebuie se o scie ac6sta mai bine decatu noi cestialalti moritori, pentruca in sinulu lor se pazescu secretele staturiloru. Ei voru sci mai curendu si mai siguru, d6ca reactiunea este la usia, si d6ca pucin'a lumina cata incepuse a licur' dela 1861 inc6ce p'intre intunecimea, in care fusesera detenute celelalte clase ale locuitoriloru, are se fla strinsa de nou.

Mai multi dintre „domnii nostrii“ meditandu seriosu asupra situatiunei interne, au inceputu se recun6sca si se o spuna pe facia, ca abisulu dintre ei si poporu in locu de a se impl6 si astupa, in timpulu din urma se fac6 si mai afundu, si mai fiorosu.

Nu scimu d6ca comitele Em. Mik6 este s6u nu de ac6sta opiniune; vedemu numai atata, ca amiculu Esc. Sale baronulu Ge. Kem6ny, comitele supremu la Turd'a si fostulu publicistu alu domniloru, adica Danielu Dozsa, voindu a imparti marele principatu alu Transilvaniei astfelu, incatu elementulu romanescu (in parte si celu sasescu), se displacu cu totulu de pre teritoriulu ei, constata din

*) Nescio qua natale solum dulcedine cunctos Ducit et immemores non sinit esse sui.

capulu locului, ca impregiurulu loru d6rme t6ta natur'a, prin urmare si elementulu „valachu“ c6 si cam ar' fi amortitu de gerulu Siberiei.

Felicitamu pe dnii Kem6ny, Dozsa et Compania pentru naivulu loru optimismu. Cu t6te acestea, noi ne permitemu a da mai vertosu domnului D. Dozsa consiliulu patrioticu si sinceru, pentru c6 in calitatea sa de sierbitoriu si totuunadata consultoriu credintiosu alu domniloru, se i induplece pe acestia, c6 se se impace cu poporulu, si mai deaprop6 cu poporulu valachu, d6ra se se impace in fric'a lui Ddieu, in cugetu curatu, fara reservatiuni mentali invetiate dela iesuiti, fara perfid'a imitata dupa Machiavelli, ci intendiendu drept'a in loculu Eskulleu, adica in diet'a Transilvaniei, se abjure nefericitulu eresu politicu si nationale, a carui dogma este, ca nationalitatea „valacha“ nu ar' av6 locu dinc6ce de Carpati si ca ea ar' trebui cotita de aici; se infrunte aspru pe 6meni c6 comitele Gav. B., care arata spre Valachi'a si striga valachiloru in adunari publice, ca acolo este patri'a lor, 6ra nu si aici.

Atunci apoi dn. comite Em. Mik6 si t6ta natiunea aristocratica (precum o numesce „Pesti Napl6“), nu numai ar' scapa de necesitatea de a „face politica“ inca si in adunari scientifice, ci - devina situatiunea Europei ori cum ingrecata de nuori negri, ori catu de involburata si furtunos6, ei si noi toti amu pune umeru la umeru, si cu speranti'a in Ddieu, amu da peptu cu tirani'a, ori din ce parte s'ar arata ea.

Adunarea societatei museului vot6 pentru f6i'a sa una subventiune anuale de 1200 fl. v. a.

Intr'aceea com. Mik6 observ6 intre altele, ca connationalii sei se afla totud6un'a iu strimt6re de bani, si ca din acea cauza f6rte multe lucruri bune remanu nefacute. Esc. Sa si-ar' mai adauge unu buchetu la cunun'a meriteloru sale patriotice, d6ca cu alta ocaziune nu si-ar' pregeta a enumera inca causele, pentru care connationalii sei se voru fi aflandu regulatu in lipsa de bani. Despre noi acesti esiti din poporu se scie si nespusu de nimeni ca, precum dicea odini6ra canoniculu V. Ratiu, candu avem ciob6te n6ue in piti6re, ne ese perulu prin caciula, 6ra candu este caciul'a n6ua, ne esu degetele prin ciob6te. Noi inse cun6scemu benisioru causele seraciei n6stre. Amu dor' se aflamu si causele, pentru care natiunea aristocratica inca e strimtorata de bani. Ce sciti? p6te ca ne-amu ajuta unii pe altii cu cate unu consiliu bunu. Pana atunci inse remane una enigma grea de resoltitu, cum acea natiune, carea singura dispune de veniturile tieri compute la dieci si sute de milione si de totu creditulu ei, se mai p6te vaiera asupra lipsei si seraciei. —

G. B.

Brasiovu 10 Martiu 1871.

Candu va scapa Franci'a, sacrulu pamentu alu civilisatiunei, de dusmanii ei germani, e una intrebare a carei solutiune o doresce mai antaiu totu francesulu, si cu ei toti fratii si amicii lor. Dupa conditiunile din preliminariele paceri, candu se va depura unu diumetate de miliardu, germanii se voru retrage, dupa ratificarea paceri definitive, din departementele interiore, 6r' depuranduse 2 miliarde totu voru mai remane ocupandu depart. Marne, Ardenne, Haut-Marne, Meuse, Vosges, Meurthe precum si Belfort pana la depunerea intregiloru 5 miliarde; in

